

Παραχάραξη· το ερμηνευτικό κλειδί της Εκκλησίας (Μέρος Α΄)

Η χριστιανική θεολογία δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια προσπάθεια ωραιοποίησης και δικαιολόγησης των αντιφάσεων της Βίβλου για απολογητικούς και εξουσιαστικούς σκοπούς. Όπως το έθεσε κάποιος σύγχρονος χριστιανός, δίνοντας το πνεύμα της απολογητικής, «...είναι η απολογητική, δηλαδή ένας τρόπος απάντησης που να παρουσιάζει το δίκαιο της Εκκλησίας». Οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς όμως, δεν θα πετύχαιναν τον στόχο τους αν δεν άλλαζαν τις Γραφές. Αυτό συντελέστηκε είτε με την σκόπιμη παραποίηση των κειμένων, είτε με την παρερμηνεία αυτών. Σε αυτό το άρθρο θα επιχειρηθεί να καταδειχτεί μέσα από πηγές όλο αυτό το διαχρονικό εγχείρημα.

Το άρθρο χωρίζεται σε τρεις συνέχειες. Το πρώτο μέρος αναφέρεται:

1. Στις διαφορετικές θεολογίες των βιβλίων της Κ. Διαθήκης.
2. Στην πλαστογράφηση χωρίων της Π. Διαθήκης και ένταξής στους στα κείμενα της Καινής.
3. Στις κύριες θεολογικές σχολές που αντιπροσωπεύουν τις πρώιμες θεολογικές τάσεις.
4. Στο θεολογικό ερμηνευτικό χάος μέχρι την Α΄ Οικουμενική σύνοδο το 325.
5. Στην ίδια την Α΄ Οικουμενική.
6. Στο θεολογικό χάος πριν την Α΄ Οικουμενική όπως αναφέρεται από τον Θεοδώρητο Κύρου και τον Σωκράτη τον Σχολαστικό.

Το δεύτερο μέρος αναφέρεται:

1. Στην θεολογική σημασία της Α΄ Οικουμενικής και στο ρόλο του αυτοκράτορα.
2. Στο θεολογικό χάος μετά την Α΄ Οικουμενική.
3. Στην κατασκευή κειμένων στο όνομα επιφανών εκκλησιαστικών ανδρών με σκοπό την εξαπάτηση.
4. Στην πολύ σημαντική για το θέμα μας Πενθέκτη Οικουμενική.
5. Σε πατερικά δείγματα ερμηνευτικής διαστρέβλωσης.
6. Στις απόψεις των σύγχρονων θεολόγων για την ερμηνευτική παράδοση.

Το τρίτο και τελευταίο μέρος αναφέρεται:

Στο τι λέει η σύγχρονη έρευνα για την παραποίηση των αντιγράφων των πρωτοτύπων της Κ. Διαθήκης και στις σύγχρονες παραποιήσεις (στην παράφραση

του Π. Τρεμπέλα).

Βέβαια, το πραγματευόμενο θέμα δεν είναι δυνατό να εξαντληθεί στα πλαίσια των άρθρων. Το υπάρχον υλικό είναι τεράστιο και εδώ προσφέρεται μόνο ένα δείγμα του. Δίδεται στον αναγνώστη μόνο μια εποπτική εικόνα επί του θέματος. Οι πηγές που χρησιμοποιούνται είναι στην συντριπτική τους πλειοψηφία από ορθόδοξες και επιστημονικές πηγές. Ο σκοπός της συγγραφής δεν εξαντλείται μόνο σε ένα κατηγορητήριο εναντίον του Χριστιανισμού. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να πιστεύει ή να μην πιστεύει, αλλά για τον εαυτό του και χωρίς να επιβάλλει. Ο σκοπός είναι βαθύτερος, και είναι η ανάδειξη της αλήθειας και η κατάρριψη του μύθου περί της «θεόθεν αποκαλύψεως». Έτσι ώστε ο κάθε άνθρωπος που βασίζει την αγνή και ειλικρινή του πίστη στον Χριστιανισμό, να γνωρίσει εάν στηρίζεται πράγματι στην αποκάλυψη του Θεού ή στην απόφαση κάποιων ανθρώπων .

Διαφορετικές θεολογίες στα κανονικά κείμενα της Κ. Διαθήκης

Ο ισχυρισμός ότι στα κείμενα της Καινής Διαθήκης μπορούμε να ανιχνεύσουμε διαφορετικές θεολογίες, ίσως θα ακούγονταν βαρύς και υπερβολικός στα αυτιά όσων δεν έχουν ασχοληθεί και πάρα πολύ με το θέμα. Ωστόσο ισχύει και είναι μάλιστα συνέπεια του ότι δεν υπήρχαν ακόμα τα αποκρυσταλλωμένα δόγματα πίστεως που καθορίστηκαν από τις Οικουμενικές Συνόδους. Ας δούμε όμως ορισμένα παραδείγματα.

Στο πρώτο ευαγγέλιο, ο Ιησούς γίνεται «Χριστός» κατά τη βάπτιση. Αυτή η αναγνώριση ήρθε από τον ουρανό ακριβώς εκείνη τη στιγμή. Για αυτό το λόγο ο συγγραφέας του «κατά Μάρκον» ευαγγελίου δεν ασχολείται καθόλου με την γέννηση του Ιησού (1:9-11). Ακόμα και αν δεν λάβουμε υπόψη μας ότι η φράση «υιού του Θεού» στον πρώτο μόλις στίχο είναι εμβόλιμη, ακόμα και τότε η έννοια «υιός θεού» δεν έχει καμία σχέση με το «ομοούσιο» που θα θεσπιστεί τον 4ο αιώνα στην πρώτη Οικουμενική Σύνοδο. Στο ίδιο ευαγγέλιο ο Ιησούς αρνείται ότι είναι θεός. *«Ο δε Ιησούς είπεν αυτώ, Τί με λέγεις αγαθόν; Ουδείς αγαθός, ειμή εις, ο Θεός»* (10:18). Το «υιός θεού» ισοδυναμεί με το «υιοθετημένος» από τον Θεό. Αυτή η υιοθεσία ελάμβανε χώρα, κατά την Παλαιά Διαθήκη, δια της χρίσεως ελαίου. Τότε γίνονταν κανείς «χριστός».

Απευθυνόμενος στον Δαβίδ, λέει ο Γιαχβέ για τον υιό του τον Σολομώντα: *«και αναστήσω το σπέρμα σου μετά σε, ος έσται εκ της κοιλίας σου και ετοιμάσω την βασιλείαν αυτού· αυτός οικοδομήσει μοι οίκον τω ονόματί μου, και ανορθώσω τον θρόνον αυτού έως εις τον αιώνα. Εγώ έσομαι αυτώ εις πατέρα, και αυτός έσται*

μοι εις υιόν...» (Β΄ Βασιλειών, 7:12-16). Το ίδιο συνέβη και με τον Δαβίδ. «Εύρον Δαβίδ τον δούλον μου, εν ελέει αγίω μου έχρισα αυτόν [...] αυτός επικαλέσεται με· πατήρ μου ει συ, Θεός μου και αντιλήπτωρ της σωτηρίας μου (...) καγώ πρωτότοκον θήσομαι αυτόν, υψηλόν παρά τοις βασιλεύσι της γης» (Ψαλμός 88:21-28).

Αυτός ο τρόπος χρίσεως δια ελαίου, συμβόλιζε την κάθοδο του Πνεύματος του Θεού πάνω στον εκλεκτό του Θεού.

Και στα άλλα δύο ευαγγέλια, η ίδια θεολογία ακολουθείται. Για αυτό και όταν ρώτησε ο Ιησούς τους μαθητές του ποιος νομίζουν ότι είναι, απάντησαν: «Τον Χριστόν του Θεού» (Λουκάς 9:20). Δηλαδή, αυτόν που έχρισε ο Θεός.

Σε άλλα σημεία της Καινής Διαθήκης, η διαφορά είναι στο πότε υιοθετήθηκε ο Ιησούς, δηλαδή στο πότε έγινε «Χριστός». Αυτή είναι μια από τις πρώτες θεολογικές διαφωνίες για τις αρχικές πεποιθήσεις για τον Χριστό.

Στο βιβλίο των «Πράξεων των Αποστόλων», αναφέρεται: «Τούτον τον Ιησού ανέστησεν ο Θεός, ου πάντες ημείς εσμέν μάρτυρες. [...] Ασφαλώς ουν γινωσκέτω πας οίκος Ισραήλ, ότι **και Κύριον και Χριστόν αυτόν ο Θεός εποίησε**, τούτον τον Ιησούν ον υμείς εσταυρώσατε» (2:32-36). Αλλά και ο Παύλος στην «Προς Ρωμαίους» επιστολή αναφέρει ένα αρχαίο σύμβολο πίστεως: «...περί του Υιού αυτού, του γενομένου εκ σπέρματος Δαβίδ κατά σάρκα, **του ορισθέντος Υιού του Θεού εν δυνάμει κατά πνεύμα αγιωσύνης εξ αναστάσεως νεκρών, Ιησού Χριστού του Κυρίου ημών...**» (1:3-5).

Από την μαρτυρία των παραπάνω αντιπροσωπευτικών εδαφίων, βλέπουμε την πεποίθηση ότι ο Ιησούς έγινε Υιός Θεού, Κύριος, και Χριστός κατά την ανάσταση.

Στο πολύ μεταγενέστερο τέταρτο ευαγγέλιο, η θεολογία γίνεται ανώτερη, απέχοντας ακόμα όμως από το «ομοούσιω τω Πατρί». «*Εν αρχή ην ο Λόγος, και ο Λόγος ην προς τον Θεόν, και Θεός ην ο Λόγος (...) και ο Λόγος σάρξ εγένετο*» (1:1.14). Ο Λόγος έχει αρχή, άρα δεν είναι άναρχος ή «συνάναρχος τω Πατρί». Συνεπώς, δεν είναι ακόμα θεός κατ' ουσία. Αυτή η θέση ταιριάζει τόσο με τις απόψεις του Ιουστίνου όσο και με αυτές του Αρείου. Μάλιστα στο ίδιο ευαγγέλιο, παρουσιάζεται ο ίδιος ο Ιησούς να διαχωρίζει τη θέση του από τον αληθινό (δηλαδή κατ' ουσία) Θεό. «*Αύτη δε εστίν η αιώνιος ζωή, ίνα γινώσκωσι **σε τον μόνον αληθινόν Θεόν**, και ον απέστειλας Ιησούν Χριστόν*» (17:3).

Επίσης, απουσιάζει κάθε αναφορά στην Τριάδα όπως την ξέρουμε από τις σχετικές διατυπώσεις του Συμβόλου της Πίστεως (Α και Β΄ Οικουμενικές). Μόνο στο τέλος του «κατά Ματθαίου» υπάρχει μια αναφορά, αλλά όπως φαίνεται, το πιθανότερο είναι να αποτελεί εμβόλιμη προσθήκη. Οι χριστιανοί δεν βαπτίζονταν αρχικά στο όνομα της Τριάδας, όπως αναφέρεται εκεί, αλλά «στο όνομα του Ιησού».

«Πέτρος δε έφη προς αυτούς, Μετανοήσατε, και βαπτισθήτω έκαστος υμών επί τω ονόματι Ιησού Χριστού εις άφεσιν αμαρτιών, και λήψεσθε τη δωρεά του αγίου Πνεύματος» (Πράξεις, 2:38).

«[...] μόνον δε βεβαπτισμένοι υπάρχοντες εις το όνομα του Κυρίου Ιησού» (Πράξεις, 8:16).

«Προσέταξέ τε αυτούς βαπτισθήναι εν τω ονόματι του Κυρίου» (Πράξεις, 10:48).

«Ακούσαντες δε εβαπτίσθησαν εις το όνομα του Κυρίου Ιησού» (Πράξει, 19:5).

«[...] ή αγνοείτε ότι όσοι εβαπτίσθημεν εις Χριστόν Ιησούν, εις τον θάνατον αυτού εβαπτίσθημεν;» (Προς Ρωμαίους, 6:3).

Πολύ σημαντικό το τελευταίο εδάφιο, καθώς μας γίνεται γνωστή σαφέστερα η θεολογία του βαπτίσματος. Η βάπτιση συμβολίζει τον θάνατο και την ανάσταση του Ιησού, στα οποία μετέχει ο πιστός. Αυτά όμως δεν συμβαίνουν (θεολογικά) στην Τριάδα, αλλά στο δεύτερο πρόσωπο της Τριάδος, τον Υιό.

Επίσης, στο ίδιο χωρίο του Ματθαίου υπάρχει ξεκάθαρη η εντολή του Ιησού για τους αποστόλους, να πάνε στα έθνη και να διδάξουν το ευαγγέλιο. Όμως, στις «Πράξεις» (κεφ. 15) γίνεται ολόκληρη σύνοδος για το αν θα έπρεπε να πάνε να κηρύξουν στα έθνη. Αγνοούν την βασική αυτή εντολή του Ιησού. Ακόμα όμως και το μοναδικό χωρίο της Καινής Διαθήκης όπου υπάρχει σαφής αναφορά στην Τριάδα στην Α΄ Ιωάννου, το εδάφιο αναφέρεται ως εμβόλιμο σε όλες τις εκδόσεις της Καινής Διαθήκης.

Οι διαφορετικές θεολογίες στα βιβλία της Καινής Διαθήκης δεν περιορίζονται μόνο στο πρόσωπο του Ιησού. Διαφορές υπάρχουν επίσης στο ζήτημα της φύσης της σωτηρίας, το αν σώζουν τα έργα ή η πίστη μόνο, η σημασία του προπατορικού αμαρτήματος και άλλα.

Πλαστογράφηση χωρίων από παλαιότερα κείμενα και ένταξή τους σε νέα
Αυτό αφορά την πλαστογράφηση χωρίων που λαμβάνονται από προγενέστερα μη

χριστιανικά αλλά ευρέως αποδεκτά κείμενα (όπως κείμενα του Ιουδαϊσμού/ η λεγόμενη «Παλαιά Διαθήκη»), τα οποία στην συνέχεια εντάσσονται σε ένα νέο υπό κατασκευή χριστιανικό κείμενο.

Σύμφωνα με τον Π. Τρεμπέλα, «*Η επιγραφή κατά Ματθαίον ευαγγέλιον είναι μεν παλαιότητα, φαίνεται όμως επιτεθείσα **υπό των αντιγραφών** και ίσως ουχί υπό του πρώτου εκ τούτων*» (Υπόμνημα εις το Κατά Ματθαίον, σ. 7). Το ίδιο ισχύει και για τα υπόλοιπα τρία ευαγγέλια. Ο συντάκτης του ανωνύμως παραδεδομένου χριστιανικού κειμένου που είναι σήμερα γνωστό ως το «κατά Ματθαίον» ευαγγέλιο, επιχειρεί να συνδέσει τον Ιησού με την προφητεία των κειμένων των Ιουδαϊκών Γραφών περί του Μεσσία. Με αυτόν τον τρόπο λειτουργεί απολογητικά για το «δίκαιο» της νέας κοινότητας που είναι στα σπάργανα. Γράφει πάλι ο Τρεμπέλας στο ίδιο έργο, «*Ως προς δε τους παραλήπτας, η τους δι' ους προώρισεν ο ευαγγελιστής το ευαγγέλιον αυτού, πρώτος και Ειρηναίος βεβαιοί, ότι το κατά Ματθαίον ευαγγέλιον προς Ιουδαίους εγράφη, οι Ιουδαίοι δε ούτοι είναι εξ Εβραίων Χριστιανοί*» (ο. π. σ. 25). Το ίδιο μαρτυρούν ο Ωριγένης, ο Ευσέβιος, ο Ιερώνυμος, και ο Χρυσόστομος. Εφόσον απευθύνεται σε Ιουδαίους που πίστεψαν, ήταν επιτακτική η ανάγκη να τους στηρίξει στην πίστη με κείμενα που τους ήσαν γνωστά.

Ο τρόπος εργασίας του είναι η απομόνωση χωρίων από τα συμφραζόμενα, οι προσθέσεις και οι αφαιρέσεις που οδηγούν στην αλλοίωση του αρχικού νοήματος. Μια απλή αντιπαράθεση των χωρίων που χρησιμοποιούνται και του ευρύτερου πλαισίου τους από όπου αποκόπτονται, είναι αρκετά για να δείξουν την απάτη. Σε αυτόν τον σύνδεσμο μπορεί να διαβάσει κανείς 26 συγκεκριμένα σημεία διαστρέβλωσης που εντοπίζονται στα τέσσερα κανονικά ευαγγέλια.

Παραδειγματικά, μπορεί να αναφερθεί χωρίο που λαμβάνεται από το βιβλίο του «Μιχαία»:

*και συ Βηθλεέμ **οίκος** του Εφραθά ολιγοστός ει του είναι εν χιλιάσιν Ιούδα εκ σου μοί εξελεύσεται του είναι εις άρχοντα εν τω Ισραήλ και αι έξοδοι αυτού απ' αρχής εξ ημερών αιώνος.*

(5:1)

Αυτό μεταφέρεται ως εξής:

*ούτως γαρ γέγραπται δια του προφήτου· και συ Βηθλεέμ **γη** Ιούδα ουδαμώς*

ελαχίστη ει εν τοις ηγεμόσιν Ιούδα· εκ σου γαρ εξελεύσεται ηγούμενος όστις ποιμάνει τον λαόν μου τον Ισραήλ.

(2:5-6)

Το αρχικό κείμενο αναφέρεται σε κάποιον άνθρωπο με το όνομα Βηθλεέμ, που ανήκει στην οικογένεια του Εφραθά. Το ότι πρόκειται για άνθρωπο και όχι για τόπο-περιοχή (όπως παραποιείται από τον ευαγγελιστή), γίνεται φανερό από την συνέχεια όπου αναφέρεται σε «χιλιάσιν». Είναι όμως κάτι που δεν το μεταφέρει στο γραπτό του. Ο Τρεμπέλας αναφέρει στο ίδιο έργο: «*κάθε φυλή στο Ισραήλ διαιρούνταν σε χιλιάδες ή συγγένειες*». Εφόσον το «χιλιάσιν» είναι διαίρεση φυλής, επομένως σε ανθρώπους αναφέρεται. Το αρχικό κείμενο μας λέει ότι από τον Βηθλεέμ, που ανήκει στην οικογένεια του Εφραθά, ολιγοστός μεταξύ των συγγενειών του Ιούδα, από αυτόν θα γεννηθεί κάποιος που θα είναι άρχοντας στο Ισραήλ. Ο συγγραφέας του ευαγγελίου, μετατρέπει τον «οίκο» σε «γη», και παρουσιάζει τον Βηθλεέμ... ως τόπο, εκμεταλλευόμενος το γεγονός ότι η Εφραθά είναι μια διαφορετική ονομασία της Βηθλεέμ (πρβ. Ιησούς του Ναυή, 15:59). Η συνέχεια του κειμένου της Παλαιάς Διαθήκης είναι ισοπεδωτική για το γεγονός της απάτης, διότι μας δίνει επιπλέον στοιχεία για τον άρχοντα αυτόν που δεν ταιριάζουν στον Ιησού των ευαγγελίων. Αυτά παραλείπονται επίσης από το ευαγγέλιο, παρότι είναι (συντακτικά και νοηματικά) η συνέχεια του κειμένου! Τα χαρακτηριστικά που παραλείπονται είναι ότι το αναφερόμενο πρόσωπο θα συσπειρώσει τον Ισραήλ (στ. 2), θα ποιμάνει το Ισραήλ με την δύναμη του θεού και θα τον δοξάσει σε όλη την γη (στ. 3), θα φέρει την ειρήνη κατανικώντας τους Ασύριους (στ. 4-5). Στον στίχο 8 αναφέρεται ότι «*υψωθήσεται η χειρ σου επί τους θλίβοντας σε και πάντες οι εχθροί σου εξολεθρευθήσονται*». Όπως γίνεται φανερό, αυτό το πρόσωπο θα είναι ένας στρατηλάτης με μεγάλη στρατιωτική ισχύ.

Όμως, αυτές οι καταφανείς απάτες, πως δικαιολογούνται από τους άγιους πατέρες;

Ο Αθανάσιος ο Πάριος, αναφέρει ότι οι ευαγγελιστές προσαρμόζουν την ευαγγελική τους διήγηση τις «προφητείες». Αλλά οι χριστιανοί οφείλουν να υπακούουν στους «μόνους» αξιόπιστους ερμηνευτές, τους ευαγγελιστές.

Τώρα ούτος αυτός ο Χριστός, εις τον οποίον ημείς πιστεύομεν, και εις τον οποίον ελπίζομεν, και αρχηγόν της σωτηρίας μας επιγραφόμεθα και

κηρύττομεν, είναι εκείνος ο θαυμαστός όρος, εις τον οποίον αναφέρονται και περατούνται και περικλείονται, όλαι όλων των θείων προφητών αι προφητεΐαι. Πόθεν δήλον; Εκ των θείων ευαγγελιστών, οι οποίοι **μόνοι είναι αξιόπιστοι εξηγηταί των θείων προφητών, προσαρμόζοντες εις κάθε έργον της οικονομίας, την εκπλήρωσιν της παλαιάς προφητείας**, όπου δια τούτο το τέλος προεΐρηται. Έτζι ο ιερός Ματθαίος συχνά εξηγεί την αποπλήρωσιν των γινομένων λόγων, τούτο δε όλον γέγονεν, ίνα πληρωθή το ρηθέν υπό Ησαίου, ή υπό Ιερεμίου, ή άλλου τινός προφήτου.

(Απολογία Χριστιανική, κεφάλαιο 4, σελ. 51)

Ας δούμε πως δικαιολογεί τα πράγματα και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Στο έργο του, «Περί ασάφειας των προφητειών», γράφει:

Η προφητεία, όταν λέγεται με κάποια ασάφεια, μετά το αποτέλεσμα των πραγμάτων γίνεται πιο καθαρή, πριν όμως από το αποτέλεσμά τους καθόλου. Επομένως, επειδή λέγονταν τότε με κάποια ασάφεια, γι' αυτό ήταν σκοτεινά· όταν όμως πραγματοποιήθηκαν τα γεγονότα, τότε ήταν πιο καθαρά τα λεγόμενα.

(ΕΠΕ 1,σ. 343)

Σε άλλο έργο του, «Στα σχόλια εις την Προς Κορινθίους», γράφει: «*Προφητεία ουκ εν τω καιρώ ω λέγεται, αλλ' εν τω καιρώ της εκβάσεως της οικείας αλήθειας παρέχεται τον έλεγχον*» (PG 61, 240-241). Είναι κατηγορηματικός στο ότι οι «προφητείες» είναι εκφρασμένες με ασάφεια, σκιωδώς και αινιγματωδώς. Κανείς δεν πρέπει να ζητά σαφήνεια. «*Μη ζητει σαφήνεια εν ταις προφητεΐαις, ένθα σκιαί και αινίγματα*» (Εις τον Δανιήλ PG 56,233).

Ένας άλλος άγιος και πατέρας της Εκκλησίας, ο Ειρηναίος, γράφει στο έργο του «Έλεγχος της ψευδωνύμου γνώσεως», ότι «*Πάσα γαρ προφητεία προ της εκβάσεως, αίνιγμα εστί και αντιλογία τοις ανθρώποις. Όταν δε έλθη ο καιρός, και αποβή το προφητευθέν, τότε της ακριβεστάτης επέτυχεν εξηγήσεως*» (Βιβλίο Δ', XXVI, Β.Ε.Π.Ε.Σ 5, σελ. 154).

Σε κάθε περίπτωση, η έμφαση δίδεται στην αξία της ερμηνείας της προφητείας, και όχι στην ίδια την προφητεία.

Βελτίωση προϋπαρχόντων χριστιανικών κειμένων που λαμβάνονται ως

βάση για την κατασκευή ενός νέου

Αυτό αφορά την προσπάθεια βελτίωσης ενός προϋπάρχοντος χριστιανικού κειμένου που χρησιμοποιείται ως σχεδιάγραμμα ή ως καθοδηγητικό κείμενο, με σκοπό την παραγωγή ενός νέου κειμένου. Το τι θα κοπεί ή θα προστεθεί, είναι στην ευχέρεια του εκάστοτε συντάκτη.

Αναφέρω ως κλασσικό παράδειγμα τα τρία συνοπτικά ευαγγέλια: το «κατά Μάρκον», το «κατά Ματθαίον» και το «κατά Λουκάν». Η παράλληλη σύγκριση των κειμένων αυτών δείχνει ότι βασίζονται πάνω στην ίδια γραμμή/τύπο/σχήμα. Πολλά από όσα εκτίθενται, εκτίθενται με την ίδια σειρά, ακόμα και κατά λέξη! Συγκεκριμένα, κατά χρονολογική σειρά συγγραφής, το «κατά Μάρκον» ευαγγέλιο αποτελείται από 661 στίχους, το «κατά Ματθαίον» από 1060, και το «κατά Λουκάν» από 1149. Οι κοινοί στίχοι «Μάρκου»-«Ματθαίου» είναι 600, «Ματθαίου»-«Λουκά» 240 και «Μάρκου»-«Λουκά» 350. Για αυτό το γεγονός, οι θεολόγοι τα ονόμασαν «συνοπτικά». Ποιός ο λόγος ο Ματθαίος να αντιγράψει τον Μάρκο; Δηλαδή, ο «αυτόπτης» Ματθαίος να βασιστεί σε στοιχεία του μη αυτόπτη Μάρκου; Αυτό ας προβληματίσει τον πιστό αναγνώστη. Παράλληλα, υπάρχουν και οι διαφοροποιήσεις. Δηλαδή, σημεία τα οποία αλλάζουν εντελώς. Συγκεκριμένα, οι στίχοι που δεν αναφέρει κανένας άλλος ευαγγελιστής (δηλαδή που προέρχονται από ανεξάρτητες πηγές -προφορικές ή γραπτές και χαμένες ή και τα δύο), είναι 35 ο «Μάρκος», 350 ο «Ματθαίος», και 548 ο «Λουκάς». Οι διαφοροποιήσεις δείχνουν προσπάθεια «βελτίωσης», και έγιναν είτε με παράλειψη ολόκληρων ιστοριών που κρίθηκαν προβληματικές (όπως για παράδειγμα η σφαγή των νηπίων, η ανάσταση των πεθαμένων αγίων που περίμεναν έξω από την Ιερουσαλήμ κ. α), είτε με την πρόσθεση ιστοριών (όπως με τον ευαγγελισμό της Θεοτόκου). Αυτό το τελευταίο είναι από τα σημαντικότερα θεολογικά θέματα. Εντούτοις, δεν αναφέρεται από το πρώτο ευαγγέλιο. Όπως δεν αναφέρεται η ανάσταση και η ανάληψη στο γνήσιο τμήμα του πρώτου αυτού ευαγγελίου. Ας προβληματιστεί και πάλι ο πιστός αναγνώστης. Βελτιώσεις έχουμε επίσης σε πολλά μεμονωμένα εδάφια. Ας αναφερθούν δύο παραδείγματα.

Κατά Μάρκον, 13:29-32

*ουτω και υμεις, οταν ιδητε ταυτα γινόμενα, γινώσκετε οτι εγγύς εστιν επι θύραις. αμην λέγω υμιν οτι ου μη παρέλθη η γενεα αυτη μέχρις ου ταυτα πάντα γένηται. ο ουρανος και η γη παρελεύσονται, οι δε λόγοι μου ου μη παρελεύσονται. Περι δε της ημέρας εκείνης η της ωρας ουδεις οιδεν, ουδε οι αγγελοι εν ουρανω **ουδε ο υιός**, ει μη ο πατήρ.*

Η έντονη γραφή αποτελεί το προβληματικό κομμάτι του χωρίου, καθώς παρουσιάζεται η άγνοια του Ιησού για την ημέρα της Δευτέρας Παρουσίας. Οι ερμηνείες που δόθηκαν πολύ μετά, είναι μια προσπάθεια υπεράσπισης του δόγματος που είχε πια αποκρυσταλλωθεί και επικυρωθεί από τις Οικουμενικές συνόδους. Δηλαδή, ότι ο Ιησούς γνωρίζει μεν κατά τη θεία του φύση, αγνοεί κατά την ανθρώπινη, αλλά τελικά γνωρίζει καθώς έχουμε αλληλοπεριχώρηση των ιδιωμάτων. Έτσι, αποφεύγεται ο αρειανισμός, ο μονοφυσιτισμός, αλλά και ο νεστοριανισμός. Όμως στην πραγματικότητα το χωρίο είναι ξεκάθαρο.

Οι επόμενοι δύο ευαγγελιστές αλλάζουν τα πράγματα. Ο μεν πρώτος απλά αφαίρεσε από το κείμενό του την επίμαχη φράση.

Κατά Ματθαίον, 24:33-36

ουτως και υμεις, οταν ιδητε πάντα ταυτα, γινώσκετε οτι εγγύς εστιν επι θύραις. αμην λέγω υμιν οτι ου μη παρέλθη η γενεα αυτη εως αν πάντα ταυτα γένηται. ο ουρανος και η γη παρελεύσεται, οι δε λόγοι μου ου μη παρέλθωσιν. Περι δε της ημέρας εκείνης και ωρας ουδεις οιδεν, ουδε οι αγγελοι των ουρανων, ει μη ο πατηρ μόνος.

Ενώ ο δεύτερος αποφεύγει επιμελώς οποιαδήποτε αναφορά «στην γνώση της Ημέρας».

Κατά Λουκάν, 21:31-33

ουτως και υμεις, οταν ιδητε ταυτα γινόμενα, γινώσκετε οτι εγγύς εστιν η βασιλεία του θεου. αμην λέγω υμιν οτι ου μη παρέλθη η γενεα αυτη εως αν πάντα γένηται. ο ουρανος και η γη παρελεύσονται, οι δε λόγοι μου ου μη παρελεύσονται.

Άλλο παράδειγμα, η απάντηση που δίνει ο Ιησούς στον αρχιερέα όταν δικάζεται από το Σανχεντρίν είναι διαφορετική στο κατά Ματθαίον και στο κατά Λουκά.

Ματθαίος, 26:63-64

*Και αποκριθείς ο αρχιερεύς είπεν αυτώ· εξορκίζω σε κατά του Θεού του ζώντος ίνα ημίν είπης ει συ ει ο Χριστός ο υίός του Θεού. Λέγει αυτώ ο Ιησούς· συ είπας· πλην λέγω υμίν, απ' άρτι όψεσθε τον υιόν του ανθρώπου καθήμενον εκ δεξιών της δυνάμεως **και ερχόμενον** επί των νεφελών του ουρανού.*

Η έντονη γραφή παραλείπεται από τον Λουκά. Και δικαιολογημένα, εφόσον το συνέδριο δεν είδε τον ερχομό του Ιησού. Έτσι κρατήθηκε το εύκολο μόνο μέρος που αναφέρεται στην υποτιθέμενη ανάληψη του Ιησού.

Λουκάς, 22:66-69

Συ ει ο Χριστός, ειπέ ημίν. Είπε δε αυτοίς· εάν υμίν είπω, ου μη πιστεύσετε, εάν δε και ερωτήσω, ου μη αποκριθήτε μοι ή απολύσητε. Από του νυν έσται ο υιός του ανθρώπου καθήμενος εκ δεξιών της δυνάμεως του Θεού.

Θεολογικές σχολές

Θεολογικές σχολές υπήρχαν από τους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού. Αυτές αντιπροσωπεύουν ερμηνευτικές θεολογικές τάσεις. Υπήρχαν πριν την αποκρυστάλλωση του δόγματος, κάτι που μας βοηθάει να διακρίνουμε κατά πόσο ορθόδοξα θα ήταν στην σημερινή εποχή, όλα όσα ισχυρίζονταν.

Γράφει ο καθηγητής του πανεπιστημίου Αθηνών και αρχιμανδρίτης, Β. Στεφανίδης, στην «Εκκλησιαστική Ιστορία» τα εξής:

Υπήρχον μικρασιάται θεολόγοι (β' ήμισυ της β' εκ/ρίδος), αλλά περί αυτών δεν γνωρίζομεν αρκετά, ώστε να πεισθώμεν, ότι ούτοι απετέλουν ιδιαιτέραν σχολήν. Πάντως επετέλουν θεολογικήν τάσιν, δυναμένη να χαρακτηρισθή μάλλον ως συντηρητική και πρακτική.

(σ. 123)

Η μικρασιατική θεολογία μεταφέρθηκε στην Δύση από τον Ειρηναίο. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι θεολόγοι αυτοί ασπάζονται **τον χιλιασμό**, διδασκαλία που καταδικάστηκε στην Β' Οικουμενική Σύνοδο. Ανάμεσά τους σημαντικοί πατέρες όπως ο Μεθόδιος Ολύμπου Λυκίας, και ο Μελίτων Σάρδεων.

*Οι αλεξανδρινοί θεολόγοι αναμφιβόλως απετέλουν θεολογικήν σχολήν. Ενώ οι μικρασιάται κατά των Γνωστικών αντέτασσαν την εκκλησιαστικήν παράδοσιν, οι αλεξανδρινοί ήθελον κατά της Γνώσεως των Γνωστικών να αντιτάξωσι την χριστιανικήν διδασκαλίαν εις χριστιανικήν γνώσιν. Προς επιτυχίαν τούτου εδανείζοντο στοιχεία εκ της ελληνικής φιλοσοφίας. Τούτο είχαν αρχίσει να κάμωσι ήδη οι απολογηταί, αλλ' οι αλεξανδρινοί εδανείζοντο πολύ περισσότερα, ή εκείνοι, και **απεμακρύνοντο** της εκκλησιαστικής παραδόσεως, ως δεικνύει και η αλληγορική ερμηνεία, την οποία μετεχειρίζοντο εν τη εξηγήσει της αγίας*

Γραφής.

(ο. π. σ. 124)

Οι θεολόγοι αυτοί είχαν την τάση να ερμηνεύουν αλληγορικά τις Γραφές (σε αντίθεση με τους προηγούμενους), και έτσι να ξεφεύγουν της εκκλησιαστικής παραδόσεως. Όπως καταλαβαίνουμε από τα ως τώρα εκτεθέντα (αλλά και όσα θα εκτεθούν και παρακάτω), δεν υπήρχε εκκλησιαστική παράδοση αλλά θεολογικές γνώμες.

*Ιδρυτής της θεολογικής σχολής της Αντιόχειας υπήρξεν ο πρεσβύτερος Λουκιανός. [...] Ο Λουκιανός εισήγαγε την ιστορική και **γραμματικήν** εξήγηση της αγίας Γραφής και εν γένει την κριτική έρευνά της.*

(ο. π. σ. 128)

Ας κρατήσουμε το στοιχείο ότι αυτή η σχολή ερμηνεύει τις Γραφές κατά γράμμα. Διότι παρακάτω, ο Στεφανίδης αναφέρει ότι «η αρχαιότερα θεολογική σχολή της Αντιόχειας εδέχετο τον δυναμικό μοναρχιανισμόν, ήτοι εδέχετο τον Ιησούν Χριστόν **απλούν άνθρωπον** αποτελούντα ιδιαιτέραν προσωπικότητα, πεπρωκισμένην δια θείας δυνάμεως» (σ. 213). Περισσότερο να πούμε ότι έχει άμεση σχέση με την θεολογία περί υιοθετήσεως που αναφέρθηκε παραπάνω. Επίσης αναφέρει, «Εκ της Αντιοχειανής σχολής προέκυψε ο Νεστοριανισμός» (ο. π. σ. 214).

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι όλα τα παρακάτω συνυπάρχουν εντός της Εκκλησίας. Στο ζήτημα της τριαδολογίας, διακρίνεται ο μοναρχιανισμός, δηλαδή η διδασκαλία που ασπάζεται ότι ο Θεός είναι ένα πρόσωπο, ο Πατήρ. Παράλληλα, υπάρχουν και οι θεολόγοι που ασπάζονται αυτό που αργότερα με τις οικουμενικές συνόδους θα λάβει επίσημο και υποχρεωτικό χαρακτήρα και που θα κληθεί «ορθόδοξο».

Στο ίδιο βιβλίο, στις σελίδες 166- 209, ο καθηγητής αναφέρει τις ποικίλες θεολογικές απόψεις.

Ο μοναρχιανισμός δεν είναι ενιαίος, αλλά διασπάται α) στους πατροπασχίτες (που ισχυρίζονται ότι ο Πατήρ ενσαρκώθηκε ως Υιός και έπαθε), β) στους υιοθετιστές (που ισχυρίζονται ότι ο Ιησούς ήταν ένας απλός άνθρωπος που υιοθετήθηκε, διαφωνούσαν όμως στο πότε), γ) στους τροπικούς πατροπασχίτες (που

ισχυρίζονταν ότι ενώ ο θεός είναι ένας, ωστόσο εμφανίστηκε με τρία διαφορετικά προσωπεία/ τρόπους· με το προσωπείο του Πατρός στην Π. Διαθήκη, με το προσωπείο του Υιού στην Κ. Διαθήκη, και με το προσωπείο του αγίου Πνεύματος στην εποχή της Εκκλησίας). Δ) Στους δυναμικούς μοναρχιανιστές, όπως τον Άρειο που ισχυρίζονταν ότι ο Υιός ήρθε στην ύπαρξη με το θέλημα του Πατρός πριν την δημιουργία του κόσμου.

Έχουμε τον Διονύσιο Αλεξανδρείας, έναν αρκετά σημαντικό πατέρα της Εκκλησίας, ο οποίος αρχικά ισχυρίζονταν «ξένον κατ' ουσίαν αυτόν (τον Υιόν) είναι του Πατρός», και «ονόμασε τον Υιόν ποίημα και επομένως ουκ ην, πριν γέννηται».

Ο Θεόδοτος ο Σκητεύς ανήκε στον υιοθετιστική θεολογία. Οι υποστηρικτές του κλήθηκαν Θεοδοτιανοί. Ο Στεφανίδης μας αναφέρει για αυτούς, ότι «Κατηγορούντο, ότι ήσκουν αυθαίρετον κριτικήν του κειμένου της Αγ. Γραφής και ότι αντί της συνήθους τότε αλληγορικής ερμηνείας **μετεχειρίζοντο την κατά γράμμα ερμηνεία**».

Δηλαδή, τους κατηγορούσαν ότι ερμηνεύουν αυτό που ακριβώς διαβάζουν στις Γραφές.

Ο Παύλος ο Σαμοσατεύς, επίσκοπος Αντιοχείας, δέχονταν τον Θεό ως ένα πρόσωπο, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα ως απρόσωπες δυνάμεις που συνταυτίζονται, στηριζόμενος στο χωρίο από την «προς Κορινθίους Β΄ επιστολή, «ο Κύριος το Πνεύμα εστί» (3,17).

Για το χριστολογικό δόγμα, πριν την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, στις σελίδες 209-249, αναφέρεται ο Απολινάριος Λαοδικείας, ένας σεβαστός πατέρας που ισχυρίζονταν ότι ο Λόγος δεν προσέλαβε ολόκληρη την ανθρώπινη φύση και ότι τελικά η θεία φύση απορρόφησε την ανθρώπινη. Τον Διόδωρο Ταρσού που δέχονταν στον Χριστό μια υπόταση με δύο ασύγχυτες φύσεις, τον Θεόδωρο Μοψουεστίας που αρνούσαν την πραγματική ένωση των δύο φύσεων και ξεχώριζε τον Χριστό σε δύο πρόσωπα. Ομοϊδεάτης με τον Νεστόριο, ισχυρίζονταν ότι η Μαρία δεν είναι θεοτόκος αλλά χριστοτόκος.

Όλοι αυτοί ήταν έτοιμοι να «αποδείξουν» την ορθότητα των πεποιθήσεών τους από τις Γραφές.

Θεολογικό ερμηνευτικό χάος μέχρι την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο

Αποτέλεσμα όλων αυτών των θεολογικών σχολών, ήταν η δημιουργία ενός θεολογικού ερμηνευτικού χάους άνευ προηγουμένου. Ας δούμε κάποια παραπάνω στοιχεία από τους καθηγητές πατρολογίας Στ. Παπαδόπουλο και Π. Χρήστου.

1. Στην ανώνυμη ομιλία, την δήθεν Β΄ επιστολή του «Κλήμεντα Ρώμης», περίπου το 140-150, ο Χριστός ταυτίζεται με το Άγιο πνεύμα. Είναι σημαντικό το κείμενο, διότι κάποτε είχε καταχωρηθεί στον Κανόνα της Κ.Δ (Πατρολογία Στ. Παπαδόπουλου τ. Α΄, σ. 199).

2. «Ο Ιουστίνος», όπως γράφει ο πατρολόγος Π. Χρήστου, «αν και έχει υπ' όψιν του τον τελετουργικόν βαπτισματικόν τύπον εις Τριάδα και τον Λόγον καλεί Υιόν του Θεού και Θεόν και Χριστόν, φαίνεται ότι από τινός απόψεως **θεωρεί τούτον κατώτερον του Πατρός, όπως και το Πνεύμα**. Βεβαιώνει ότι οι Χριστιανοί προσκυνούν “δημιουργόν τούδε του παντός... Υιόν αυτού του όντος Θεού μαθόντες και εν δευτέρα χώρα έχοντες, Πνεύμα τε προφητικόν εν τρίτη τάξει”. Ο Λόγος υπήρχε προαιωνίως εντός του Πατρός, αλλά δεν εγεννήθη προαιωνίως, **εγεννήθη εν χρόνω**. “Αρχήν προ πάντων των κτισμάτων ο Θεός γεγέννηκε δύναμιν τινά εξ εαυτού λογικήν, ήτις δόξα Κυρίου υπό του Πνεύματος του αγίου καλείται, πότε δε Υιός, πότε δε Σοφία, πότε δε Άγγελος, πότε δε Θεός, πότε δε Κύριος και Λόγος”. [...] Ο Χριστός είναι “άνθρωπος εν ανθρώποις”, αλλά γεννάται το ερώτημα αν είναι πλήρης άνθρωπος. Ο Ιουστίνος δεν το λέγει και ίσως δεν το πιστεύει. Δεν είναι όμως τούτο το μόνον μειονέκτημα της χριστολογίας αυτού, διότι αυτή χωλαίνει πράγματι γενικότερον» (Πατρολογία, τ. Β΄, σ. 565).

3. Ο απολογητής Αθηναγόρας, που έδρασε γύρω στο 160-180, αναφέρεται μεν στην τριαδικότητα του θεού, αλλά δεν θεωρεί τον Υιό και το άγιο Πνεύμα ως αυτουπάρξεις (ο. π. σ. 276).

4. Ο επίσκοπος Σάρδεων, Μελίτων, που έδρασε γύρω στο 160-180, χαρακτηρίζεται ως «σπουδαία εκκλησιαστική και θεολογική μορφή». Σημειώνεται ότι «η περιγραφή και η ερμηνεία του προσώπου του Χριστού αποδίδει γενικά την χριστολογία του Β΄ αιώνα» και «ενίστε γίνεται πρόδρομος της μεταγενέστερης χριστολογίας». Αναφέρεται στις δύο φύσεις του Χριστού, αλλά τον ταυτίζει ενίστε με τον Πατέρα θεό, προετοιμάζοντας τον μοναρχιανισμό και τον σαβελλιανισμό. «Βέβαια ο Μελίτων δεν προετοιμάζει συνειδητά καμία κακοδοξία, **εκφράζει απλώς την εποχή του**» (Πατρολογία Στ. Παπαδόπουλου Α΄, σ. 258-260).

5. Ο Θεόφιλος Αντιοχείας, που έδρασε μεταξύ 169-188, θεωρούσε ότι αρχικά ο

Λόγος ήταν ενδιάθετος (άρα, χωρίς υπόσταση εντός του Θεού) και όταν αποφάσισε να δημιουργήσει, τον γέννησε ως προφορικό λόγο. Τότε συγκροτήθηκε και η τριάδα (Πατρολογία Π. Χρήστου, τ. Β΄, σ. 596).

6. Ο Ιππόλυτος γύρω στο 210, έθετε και αυτός ιεραρχία στην Τριάδα. Όπως αναφέρει ο πατρολόγος Π. Χρήστου, «Πρωτύτερα υπήρχε μόνον ο Θεός και έπειτα εγεννήθη ο Λόγος, και μάλιστα κατ' ελευθέραν θέλησιν του Πατρός, όπως κατά τον Ιουστίνον. Αλλ' ούτω **δεν δύναται να είναι ισότιμος με τον Πατέρα...**» (Πατρολογία, τ. Β΄, σ. 741). Ακόμα, «Είναι χαρακτηριστικόν ότι δεν ωνόμαζεν πρόσωπον και το Πνεύμα και ότι υπέτασε τον Λόγον εις τον Πατέρα· επομένως **δεν είχε συλλάβει την ορθόδοξον έννοια της τριαδικότητος του Θεού,** όπως άλλωστε συνέβαινε με τους περισσότερους εκ των θεολόγων της προ της συνόδου της Νικαίας περιόδου» (ο. π. σ. 742). Δηλαδή, πριν την Α΄ «οικουμενική», **ΔΕΝ** υπήρχε στους περισσότερους θεολόγους η σύλληψη της τριάδας.

7. Ο Ωριγένης γύρω στο 229, στο σημαντικότερο έργο του «Περί των πρώτων αρχών», όπου καταγράφει συστηματικά την θεολογία της εποχής του, θεωρεί ότι ο Υιός είναι κατώτερος του Πατρός, και το Πνεύμα του Υιού. Έτσι, κατά την συνήθη τακτική, ιεραρχούσε τα πρόσωπα της Τριάδος. «Ο Πατήρ, που είναι ακατάληπτος και άρρητος, είναι ο Θεός, ο κατ' εξοχήν και κυρίως Θεός, είναι ο μόνος "αυτοθεός"· ενώ και αυτός ο Κύριος είναι "μετοχή της εκείνου θεότητος θεοποιούμενον, ουχ ως ο θεός, αλλά θεός", είναι "εικών πρωτοτύπου", κατώτερος του Πατρός, με μικρότερη δύναμη, "δεύτερος θεός". Και το Άγιο πνεύμα εν συνεχεία είναι κατώτερο του Υιού» (ο. π. σ. 401).

Το θεολογικό χάος πριν την Α΄ Οικουμενική, όπως αναφέρεται από τον Θεοδώρητο Κύρου και τον Σωκράτη τον Σχολιαστικό

Πέρα από τους καθηγητές που είδαμε παραπάνω, είναι χρήσιμο να δούμε πως περιγράφονται αυτά από τους χριστιανούς ιστορικούς συγγραφείς, τον Θεοδώρητο Κύρου και τον Σωκράτη τον Σχολιαστικό.

*Ούτω δε της βλασφημίας εν ταις κατά την Αίγυπτον και την Εώαν εκκλησίαις διασπαρείσης, **έριδες εν εκάστη πόλει και κώμη και μάχαι περί των θείων δογμάτων εγίγνοντο.** Ο δε λοιπός όμιλος θεατής ην των γιγνομένων και των λεγομένων κριτής, και οι μεν τα τούτων, οι δε τα εκείνων επήνουν· και τραγωδίας τα δρώμενα και θρήνων άξια ην. Ου γαρ αλλόφυλοι και πολέμιοι, καθάπερ πάλαι, τας εκκλησίας επολιόρκουν, αλλ' **ομόφυλοι και ομορρόφιοι και ομοτράπεζοι κατ' αλλήλων αντί δοράτων εκίνουν τας γλώσσας·***

μάλλον δε, μέλη αλλήλων όντες και εις εν τελούντες σώμα, κατ' αλλήλων ωπλίζοντο.

(Εκκλ. Ιστορία Θεοδώρητου Κύρου, 1,29-30)

Σε αυτό το απόσπασμα, ο Θεοδώρητος Κύρου καταρρίπτει το κλασσικό θεολογικό αφήγημα περί ενότητας της Εκκλησίας πάνω στην εκκλησιαστική παράδοση (που είναι παρμένο από τον Ειρηναίο και αναμασάται συνεχώς), και το ότι δήθεν οι «αιρετικοί» ήταν εκτός Εκκλησίας, και προσπαθούσαν να κάνουν κακό. Στο απόσπασμα αναφέρεται ότι σε κάθε πόλη και κώμη υπήρχαν έριδες και μάχες για τα θεία δόγματα, ο καθένας υποστήριζε τα δικά του, και γενικότερα ότι επικρατούσε μια κατάσταση άξια θρήνου. Διότι οι αντιμαχόμενοι δεν ήταν ξένοι μεταξύ τους, αλλά ομοτράπεζοι και μέλη αλλήλων (δηλαδή, χριστιανοί που κοινωνούσαν από το ίδιο ποτήριο).

Ο Σωκράτης ο Σχολαστικός γράφει τα παρακάτω για την εξάπλωση του Αρειανισμού.

*Αρξάμενον το κακόν από της Αλεξανδρέων εκκλησίας, **διέτρεχε την σύμπασαν Αιγύπτου τε και Λιβύην, και την άνω Θηβαίδα**· ήδη δε και τας λοιπάς επενέμετο επαρχίας τε και πόλεις.*

(Εκκλ. Ιστορία, 1.6)

Αναφέρεται στις διδασκαλίες του Αρείου (που εννοεί με το «κακόν»), οι οποίες διαδόθηκαν στην Βόρεια Αφρική. Παρακάτω, αναφέρει ότι η κατάσταση κλιμακώθηκε.

***Πολλοί των επισκόπων τω Ευσεβίω υπήκουον**· κακείνος συνεχώς επέστελλεν Αλεξάνδρω μεν ίνα καθυφείς το κινούμενον ζήτημα, δέξεται τους περί τον Άρειον [..]. Όθεν τα πάντα ην ταραχής ανάμεστα· ου γαρ μόνους ην ιδείν τους των εκκλησιών προέδρους **λόγοις διαπληκτιζομένους**, αλλά και **πλήθη τεμνόμενα**· των μεν ως τούτοις, των δε θατέροις επικλινομένων. Εις τοσούτον δε αποπίας προέβη το πράγμα, ώστε δημοσία και εν αυτοίς θεάτροις **τον Χριστιανισμόν γελάσθαι**.*

(ο.π 1.6)

Ο Ευσέβιος ασπάζονταν τα δόγματα του Αρείου. Πολλοί επίσκοποι υπάκουαν στον Ευσέβιο. Ωστόσο, στην Α΄ Οικουμενική ο αριθμός των αρειανόφρονων ήταν

εξαιρετικά μικρός. Η κατάσταση ήταν ταραχώδης, οι εκκλησιαστικοί διαπληκτίζονταν και παρέσυραν στις αψιμαχίες τους και τον λαό. Όλο αυτό οδήγησε στο να γίνονται θέαμα οι χριστιανοί και να γίνονται παίγνιο στα μάτια των μη χριστιανών.

Βεβαίως οι αρειανόφρονες έκαναν επίσης τοπικές συνόδους όπου καταδίκάζαν τους «ορθόδοξους». Ο Ευστάθιος Αντιοχείας, που πριν είχε διαπρέψει υπερασπιζόμενος το ορθόδοξο δόγμα, κατηγορήθηκε ότι ήταν μοιχός και ότι είχε εξώγαμο παιδί. Στο συνέδριο που έγινε και που παρευρίσκοντο δικαστές και φιλοαρειανοί αρχιερείς, πέτυχαν την καταδίκη του, πείθοντας και τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο που δεν ήταν παρόν.

Αναφέρει ο Θεοδώρητος Κύρου:

*Των δε άλλων **αρχιερέων**(παρήσαν γαρ **ουκ ολίγοι** και των αποστολικών υπερμαχούντες δογμάτων και τα τυρευθέντα παντάπασιν αγνοούντες) προφανώς αντιλεγόντων και τον μέγαν Ευστάθιον την ψήφον εκείνην την παράνομον δέξασθαι κωλυόντων, προς βασιλέα την ταχίστην οι το δράμα συντεθεικότες απήλθον, και πείσαντες αυτόν ως αληθής η γραφή και δικαία της καθαιρέσεως η ψήφος, ως μοιχόν ομού και τύραννον εξελαθήναι παρασκευάζουσι τον της ευσεβείας και σωφροσύνης αγωνιστήν.
(Εκκλ. Ιστορία, 1,71-72)*

Ο Ευάλιος, ο Ευφρόνιος, ο Φλακίτος που ανέλαβαν, ήταν φιλοαρειανοί. «Πάντες δε ομοίως την Αρείου λωβήν είχαν εγκεκρυμμένην» (ο. π 1,72).

Ο Σωκράτης ο Σχολαστικός διασώζει μια επιστολή που γράφτηκε μετά την αρειανική σύνοδο της Αντιόχειας από τους επισκόπους:

*Ημείς ούτε ακόλουθοι Αρείου γεγόναμεν· πως γαρ **επίσκοποι όντες** ακολουθήσομεν πρεσβυτέρω; Ούτε άλλην τινά πίστιν παρά **την εξ αρχής εκτεθείσα** εδεξάμεθα. Αλλά και ημείς εξετασταί και δοκιμασταί της πίστεως αυτού γενόμενοι, μάλλον αυτόν προσηκάμεθα ήπερ ηκολουθήσαμεν.
(Εκκλ. Ιστορία Σωκράτους, 2,10)*

Οι επίσκοποι δηλώνουν ότι δεν ακολουθούν τον Άρειο προσωπικά (όπως κατηγορούνταν από τον Αθανάσιο), αλλά αφού δοκίμασαν και εξέτασαν τα λεγόμενά του, έκριναν ότι η διδασκαλία του Αρείου δεν ήταν μια νέα πίστη, αλλά

εκείνη που εκτέθηκε αρχικά.

Διομήδης

Διαβάστε επίσης:

- Παραχάραξη· το ερμηνευτικό κλειδί της Εκκλησίας (Μέρος Β')
- Παραχάραξη· το ερμηνευτικό κλειδί της Εκκλησίας (Μέρος Γ')